

УДК: 637.5:338.439.4

Станько В.Ю., ст. викладач[©]
Львівський національний аграрний університет

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ М'ЯСНОГО СКОТАРСТВА

У статті подано аналіз сучасних тенденцій розвитку м'ясного скотарства в Україні та надано пропозиції щодо його подальшого розвитку.

Ключові слова: м'ясне скотарство, ВРХ, яловичина, поголів'я.

Постановка проблеми. Досягнення гарантованої та стабільної продовольчої безпеки є в переліку проблем, які потребують негайного розв'язання, тому значну увагу слід приділити сільському господарству, особливо м'ясному скотарству як високопродуктивній галузі тваринництва. Без високоякісного харчування неможлива продуктивна діяльність людини. У свою чергу, якість харчування залежить від кількості та якості спожитих продуктів тваринного походження, одним з яких є м'ясо. У багатьох країнах пріоритет належить м'ясу ВРХ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку м'ясного скотарства привертає увагу багатьох вчених економістів. Теоретичні та практичні аспекти поставленої проблеми знайшли відображення у працях В.Г.Рижкова, П.С.Березівського, П.Т.Саблука, Г.В.Черевка, В.І.Бойка, В.Я.Месель-Веселяка, О.М.Шпичака, М.В.Зубця, С.С.Спеки, Б.С.Прістера, М.Ф.Соловійова, В.М.Микитюка, М.Д.Корінько, Н.Г.Копитець, Ю.Я.Гапусенка, Н.В.Сеперович, П.В.Щепієнка, Г.Шкуріна та інших.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку м'ясного скотарства в Україні.

Результати досліджень. Станом на 1 січня 2011 р. поголів'я ВРХ у всіх категоріях господарств склало 4494,4 тис. голів, з них у сільськогосподарських підприємствах усього лише третину - 1526,4 тис. голів. Разом з тим, для жителів сільської місцевості після розвалу колективних сільськогосподарських підприємств виробництво продукції тваринництва стало одним з основних джерел доходу. У зв'язку з цим поголів'я ВРХ в господарствах населення мало стійку тенденцію до зростання. До 2003 р. поголів'я зросло більш ніж на 40% - до 4,9 млн. голів.

З іншого боку, розвиток економіки також сприяв зростанню доходів і купівельної спроможності населення. Збільшення попиту на готові м'ясні вироби стало поштовхом до розвитку м'ясопереробної галузі, зростання у 2004-2010 рр. закупівельних цін на худобу, основним постачальником якого стало населення. Варто відзначити, що у цей період закупівельні ціни на м'ясо і м'ясопродукти, зокрема м'ясо яловичини, наблизилися до рівня світових цін.

[©] Станько В.Ю., 2012

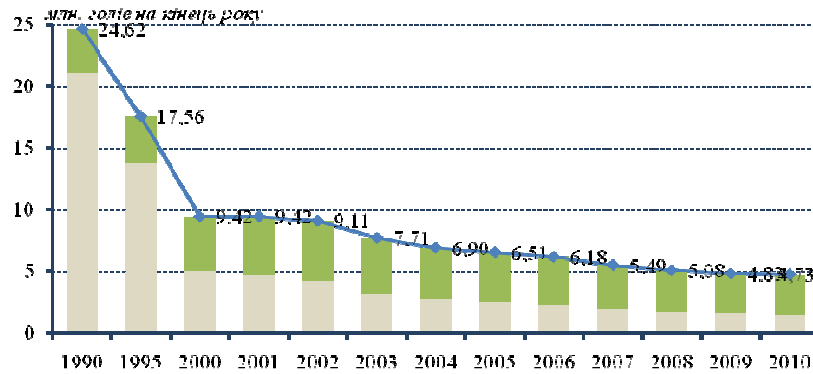

Рис.1. Динаміка поголів'я великої рогатої худоби

Також необхідно відзначити, що трохи раніше почався період поступової трансформації структури натурального виробництва у господарствах населення. Для більшості населення вирощування ВРХ з метою отримання додаткового прибутку стає нецікавим, а в структурі власного споживання яловичина поступово витісняється більш дешевим м'ясом птиці або свининою. Це були основні чинники, які зумовили значне скорочення поголів'я ВРХ у господарствах населення.

Одна з причин, яка обумовлювала і зумовлює поступове вирізання ВРХ в Україні - зниження попиту на яловичину і телятину з боку м'ясопереробних підприємств. Ще на початку 1990-х років більше 65% м'яса ВРХ споживалося населенням у вигляді різних готових м'ясних і ковбасних виробів. Починаючи з 1998 р., переробники масово стали міняти рецептури ковбас, замінюючи яловичину м'ясом птиці, а також різними субпродуктами, що часом призводило до парадоксальної ситуації: закупівельні ціни на яловичину знижувалися на 10-15%, при цьому ціни на ковбасні вироби демонстрували зростання на рівні 15-20%.

В Україні спостерігається поступове неухильне зниження обсягів вирощування і реалізації на забій (виробництва) м'яса ВРХ. За останні 15 років обсяги вирощування та виробництва скоротилися у 2,3 і 2,6 рази відповідно. За цей період лише один раз у 2001 р. обсяги вирощування перевищили на 38,5 тис. тонн обсяги забитого ВРХ. У цілому ж негативний баланс виробництва склав - 3,2 млн. т. Підсумковий результат - сектор, який 15 років тому формував на м'ясному ринку 51,8% обсягу вирощування і 56,0% обсягу реалізації, у структурі ринку втратив половину за обома показниками.

Стрімке скорочення поголів'я кілька років стримувалося наявністю худоби в господарствах населення. Хоча і в даній категорії товаровиробника переважало екстенсивне виробництво, темпи скорочення основних показників були набагато нижчі. Зокрема, обсяги реалізації на забій скоротилися на 17,1%, а обсяги вирощування всього на 7,6%. Тим самим господарства населення забезпечили собі основну частку в структурі

виращування і реалізації на забій ВРХ. Якщо ще у 1995 р. господарствами населення виращувалося 37,7% і реалізовувалося на забій 31,2%, то вже у 2010 р. ці частки перевищували 70%.

Таблиця 1

Структура поголів'я ВРХ, на кінець року (тис. голів)

	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
<i>Усі категорії господарств</i>								
ВРХ - усього	17557,3	9423,7	6514,1	6175,4	5490,9	5079,0	4826,7	4739,5
у тому числі:								
корови	7531,3	4958,3	3635,1	3346,7	3095,9	2856,3	2736,5	2677
телиці 1 до 2 р.	667,5	406,6	359,1	384,6	338,3	321,3	318,5	-
телиці від 2 р.	1135,4	496,1	276,1	253,5	220,0	202,7	193,5	-
бугаї	15,7	15,3	21,6	22,3	18,8	17,8	17,4	-
<i>Сільгоспідприємства</i>								
ВРХ - усього	13701,4	5037,3	2491,8	2294,6	1926,8	1720,1	1627,1	1527,9
у тому числі:								
корови	4595,1	1851,0	866,2	764,0	678,6	624,3	604,6	589,4
телиці 1 до 2 р.	401,7	162,8	106,8	99,7	89,2	85,2	88,3	84,7
телиці від 2 р.	1040,8	398,8	198,0	172,7	146,4	132,7	125,5	111,4
бугаї	9,5	6,3	3,8	3,6	2,7	2,2	2,4	1,9

З позитивних моментів можна відзначити, що у сільськогосподарських підприємствах в останні роки поступово зменшується диспропорція між виращуванням та реалізацією на забій великої рогатої худоби. У 2010 р. було виращено у живій вазі 653,8 тис. т при реалізації 727,2 тис. т. Однак робити однозначні висновки про системні зміни на ринку скотарства у громадському секторі поки не доводиться.

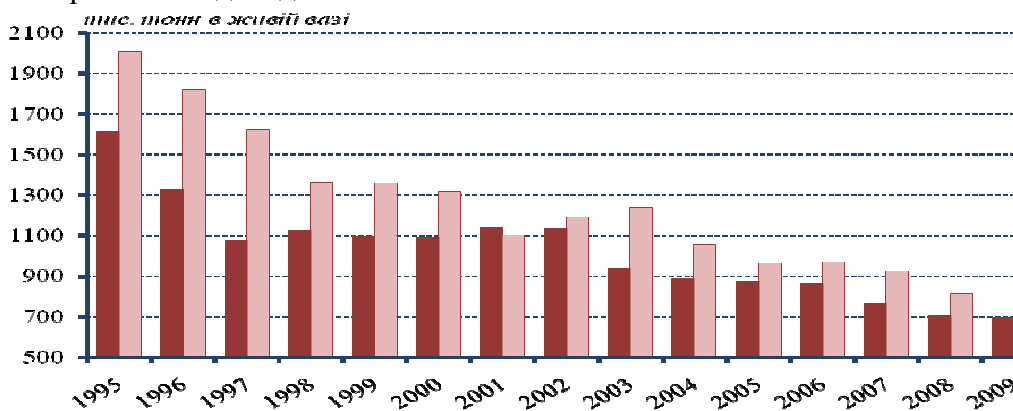

Рис. 2. Динаміка обсягів виращування та реалізації на забій ВРХ, усі категорії господарств

М'ясне скотарство вже багато років знаходиться у глибокій кризі. Не став винятком і 2010 р. Поголів'я ВРХ у сільськогосподарських підприємствах у 2010 р. скоротилося на 6,2% - до 1,52 млн. голів. Обсяги вирощування ВРХ зменшилися на 8,7% - до 174,5 тис. тонн; при цьому реалізація на забій показала зниження на 7,6% до 177,6 тис. тонн. В останні роки найактивніше вирізання поголів'я відбувалося у дрібних і середніх підприємствах з чисельністю поголів'я ВРХ до 500 голів. Темпи скорочення поголів'я у господарствах населення менші ніж на сільгосппідприємствах, оскільки останні більше орієнтовані на заробіток та швидше реагують на зміни на ринку.

Збільшення поголів'я ВРХ зазначалося тільки у спеціалізованих підприємствах молочного скотарства. Появи нових великих товаровиробників у 2010 р. не було.

Основними споживачами української яловичини є:

- М'ясопереробні комбінати (рецептури традиційних ковбас містять значний відсоток даного виду сировини);
- Експортери (у різні періоди експорт яловичини до РФ становив 70-160 тис. т)
- Кінцеві споживачі (м'ясні кускові напівфабрикати, що реалізуються на внутрішньому ринку).

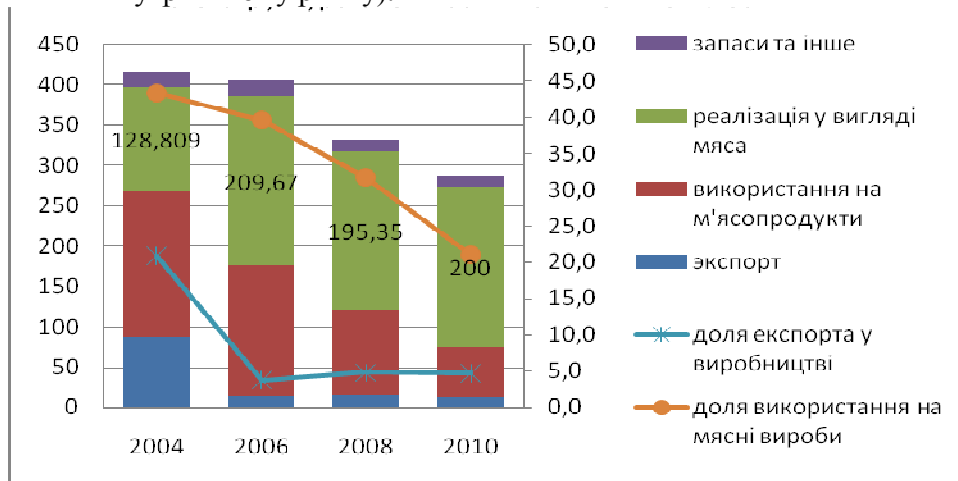

Рис. 3. Структура споживання вітчизняної яловичини

Як видно з рисунку 3, використання м'ясокомбінатами яловичини на м'ясопродукти постійно зменшується, що пов'язано із зміною асортименту та попиту на м'ясні продукти, а також частково використанням імпоротної сировини (фарші м'яса птиці та інші дешеві види сировини) якими замінюється більш дорога яловичина. Розраховувати на зміну ситуації, навіть за умови введення в якості обов'язкових стандартів що передбачають використання на виробництво ковбас яловичини неможливо, оскільки асортимент продуктів сформований під впливом попиту, на відміну від радянських часів, коли м'ясокомбінати забезпечували споживання виробленої яловичини. Так само знизилася експортні поставки, особливо у 2006 р., після введення заборони з боку РФ (основного

покупця). У 2010-2011 р. експорт починає відновлюватися, але його частка в обсязі внутрішнього виробництва залишається малою.

Висновки. В найближчі роки забезпечення ефективного ведення м'ясного скотарства, зростання виробництва м'яса в цілому буде залежати від здійснення наступного комплексу заходів:

- зупинити зменшення поголів'я великої рогатої худоби шляхом удосконалення механізму надання бюджетних дотацій;
- забезпечити приріст обсягів виробництва м'яса шляхом розвитку м'ясного скотарства,
- стимулювати розвиток підприємств м'ясного скотарства в сприятливих для його розвитку регіонах;
- сприяти розвитку конкурентоспроможного виробництва шляхом підтримки формування механізованих тваринницьких ферм і комплексів, укомплектованих високопродуктивним поголів'ям та забезпечених належною кормовою базою;
- створити сучасну державну систему селекції у м'ясному скотарстві;
- сформувати умови для кращого забезпечення сільськогосподарських виробників, в першу чергу особистих селянських господарств, племінним молодняком;
- сприяти концентрації виробництва продукції м'ясного скотарства в особистих селянських господарствах шляхом формування кооперативних об'єднань з метою одержання високоякісної сировини та безпечної для здоров'я людини тваринницької продукції, розширення заготівельної інфраструктури, підвищення товарності продукції м'ясного скотарства ;
- сприяти розвитку комбікормової промисловості на кооперативних засадах та створенню культурних пасовищ;
- розширити мережу підготовки операторів тваринництва різного профілю, підвищити кваліфікацію та удосконалити механізм атестації спеціалістів і працівників м'ясного скотарства.

Література

1. Виконання Україною зобов'язань щодо членства в СОТ і Європейської політики добросусідства в аграрному секторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.swar-rural.org.ua>
2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minapk.gov.ua
3. В Україні яловичина стає делікатесом? // Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/news/2011/07/13/291711/view_print/
4. Тваринництво має стати візитівкою українського АПК // Урядовий портал Мінагрополітики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=243442547
5. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stat6.stat.lviv.ua/DKS/ukr/themes/themes_all.asp

Summary

Stan'ko V.Yu.

Lviv National Agrarian University

MODERN TENDENCISE OF CATTLE BREDDING DEVELOPMENT

In the article main tendencies of caattle breeding development in Ukraine are considered.

Рецензент – к.е.н., доцент Батюк Б.Б.